

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2017

**SEPEDI LELEME LA GAE: LEPHEPHE II
SEPEDI HOME LANGUAGE: PAPER II**

MARKING GUIDELINES

Nako: Diiri tše 3

100 meputso

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

KAROLO YA A DINGWALO/DINGWALWA

SERUDU, M. S. 1991 – A MO SWINA NGWANANA' THAKANA

POTŠIŠO YA 1

- 1.1 1.1.1 • Lekope o tlogetše mosadi wa gagwe yo ba bego ba nyalane mengwaga ye mentši. O ratana le Mmatlala. Mmatlala ke lekgarebe la mo motseng leo le nago le bana ba babedi le monna yo mongwe.
- Lekope ga a sa hlompha mosadi wa gagwe ebile o mmitša moloi ka ge a bone kgarebe ya lerojana.
  - Lekope o raka mosadi le barwa ba gagwe ka lebenkeleng gore a šale a ipshina le lekgarebe la gagwe, e lego Mmatlala.
  - Mmatlala ga a rate Lekope, o inyakela fela tšhelete ya gagwe.
  - MmagoMmatlala, e lego Pebetse, le yena o lebeletše lehumo la Lekope, ka go realo o eletša morwedi wa gagwe gore a tšee tšhelete ya Lekope a e bolokele bana ba gagwe.
  - Mmatlala o fa Lekope maele a go mo lweša le ba lapa la gagwe, go swana le ge a mo eletša gore a se ke a ba tlogelela selo ge a hlalana le Mologadi.
  - Lekope o fekeetšwa ke Mmatlala gomme o agela Mmatlala le mmagwe Pebetse dintlo tša kgoparara mola a itebaditše barwa le mosadi wa gagwe.
  - Mmatlala o fetogela Lekope ka go mo dira tše di latelago:
    - Lekope o thoma go lemoga gore o dirile phošo ka go tlogela mosadi wa gagwe yo a bego a mo hlompha, ka gore Mmatlala o be a thomile go se sa mo hlompha le go bolela le yena gabotse.
    - Mmatlala o thoma go fela a se sa robala gae gomme taba ye ga e thabiše Lekope.
    - Lekope o ile a lemoga gore Mmatlala o boelane le tatagobana ba gagwe, e lego Mokalabi gomme ge a mmotšiša ga a ganetše.
    - Dikgwebo tša Lekope di ile tša thoma go tekateka, ka ge Mmatlala a be a tšea tšhelete gomme a ipolokela yona.
    - Mmatlala o tlogela Lekope a lwala ga a mo hlokomele, le go mo iša bookelong.
    - Mafelelong Mmatlala o ile a sepela le thoto ka moka ya ka lebenkeleng le ka ngwakong wa bona, a tlogela Lekope a le bookelong.
    - Lekope o ile a itshola gomme a kgopela tshwarelo go Mologadi le barwa ba gagwe gomme a boela gae le bona.
    - Lekope o ile a swinega, ya ba e le ge mahlale a jele mong.

1.1.2 SETSOPOLWA SA A

- (a) • Go foka moya wa manyami/pefelo/kgakanego.
Lebaka
- Lekope o befetšwe mola Mologadi a gakanegile ebile a nyamišitšwe ke dipolelo tša Lekope.
  - Lekope o roga mosadi wa gagwe Mologadi mola e le yena wa phošo.
  - Lekope o raka Mologadi le barwa ba gagwe ka lebenkeleng o re ba mo jela tšhelete.
  - Lekope o bona Mologadi phošo malebana le barwa ba bona bao ba sego ba rutega mola le yena a se a dira selo ka taba yeo.
(*Lebaka le tee fela*)
- (b) (i) **O tletše naga ye o itirile lesogana, o bile o tšama o gatela masogana mašemo** – Ke go re o kitima le makgarebe a manyane go yena, bao ba lebanwego ke go ka ratana le masogana, e sego mokgalabje wa go lekana le yena.
- (ii) **a mpue lenao** – a ntshenyetše.
- (iii) **O tlile ka gešo o eja nta o šeba ka legai**, – O tlile e le mohloki, a se na sa gagwe.
- (c) *Semelo ke kokwane ye e šupago dintlha tše bohlokwa ka moanegwa. Dintlha tše di utollela mmadi gore moanegwa ke motho wa mohuta mang tthagong ya gagwe. Ge semelo se ahlaahlwa go hlokomelwa:*
- Ditiro tša moanegwa*
- **O na le maaka** – O kgopetše Nadinadi gore a bolele maaka gore a mo šireletše mo ditabeng tša gagwe. O boditše Mmatlala maaka gore ga se a tlogelela barwa selo mola a ba file dilaesense tša taxi. O rakile barwa le mosadi ka lebenkeleng mola a tseba gore ga ba na molato. O ganetša nnete ye e lego molaleng ka lerato la gagwe le Mmatlala.
  - **O rata basadi** – O na le motlabo mola a na le mosadi.
  - **Ga a na maikarabelo** – Ga a emele diphošo tša gagwe – Thomo le Nadinadi.
  - **O na le manganga** – O lwa le batho ge ba mo fa maele/ge ba mo kgala.
  - **O inaganela a nnoši** – O rakile bana le mosadi ka lebenkeleng mola a tseba gore ba tshepile yena/ba ithekgile ka yena.
  - **Ga a kgone go inaganela** – O kitimela go Mmatlala gore a mo fe maele.
  - **Ga a na ponelopele** – O rakile ba lapa la gagwe a lebala gore bašomedi ba gagwe ba tlo hloka bahlokomedi.

- 1.2 1.2.1 *Nako le lefelo ke dikokwane tše bohlokwa kudu tša tikologo. Gantši mongwadi ge a ngwala puku o hlola lefelo leo ditiragalo di diregago go lona. Ga a be le lefelo fela eupša o tšweletša le nako yeo ditiragalo di diregago ka yona, e ka ba mehla ya kgale goba ya sebjalebja. Tše ka moka di bopa tikologo ka botlotla.*

Tikologo ye ke ya magaeng ya go ba le lefetla la tlihabologo (sebjalebja).

- Bophelo bja magaeng bo bonala ka tše di latelago:
  - Ba sa tshepa gore nkadingala o tla ba rarollela mathata a ka gae – Mologadi o ile ga Matonya go yo kgopela moratišo wo o tlogo sokolla pelo ya Lekope.
  - Ba sa rarolla mathata a ka gae ka mokgwa wa segae – Mologadi o ile a kgopela Thomo gore a boledišane le Lekope gore a fetole monagano wa gagwe gomme a boele gae.
  - Nadinadi le mosadi wa gagwe ba ile ba ya lapeng la Lekope le Mologadi go yo hlaloša gore ga se bona bao ba thubago lapa la bona – ebile Nadinadi o ganne go hlatsela maaka a Lekope.
- Lefetla la tlihabologo (sebjalebja) le bonala ka tše di latelago:
  - Mabenkele a kgoparara a Lekope a laetša gore go na le tlihabologo.
  - Go na le hotele mo motseng – Ke mo barwa ba Lekope ba bonego Mmatlala le Mokalabi gona.
  - Go na le mengwako ya kgoparara – Lekope o agetše Mologadi, Pebetse le Mmatlala mengwako ya kgoparara.
  - Difenišara tša bona ke tša sebjalebja – Ge tiragatšo e thoma Lekope le Mologadi ba be ba dutše ka phapošing ya boiketlo.
  - Go na le bookelo mo kgauswi – ke mo Lekope a ilego a išwa gona ge a be a lwala.
  - Go na le ditaxi tše ba gwebago ka tšona – Lekope o file barwa ba gagwe dilaesense tša tšona gore ba šale ba iphediša ka tšona.
  - Ba ya go ramolao ka nako ya tlhalano. Lekope o ile a humana mangwalo a go tšwa go yena ramolao.
  - Mmatlala o tšeela Mologadi monna a se na le dihlolong. Se ke taetšo ya bophelo bja sebjalebja bja go hloka dihlolong.
  - Pebetse ga a na dihlolong tša go eletša morwedi wa gagwe gore a nyalwe ke Lekope gore a kgone go mo jela tšhelete.

Tšhomišo ya polelo ka molekwa.

1.2.2 SETSOPOLWA SA B

- (a)
- Baithuti ba tla tšweletša maikutlo a bona go ya le ka mo ba bonago dilo ka gona.
  - Ba bangwe ba ka re ga ba rate maele ao Pebetse a a fago Mmatlala gobane ga a laetše boitshwaro bjo bobotse go tšwa motswading. Pebetse o swanetše a kwele Mologadi bohloko gomme a se ke a dumelela morwedi wa gagwe a mo thubela lapa.
  - Ba bangwe ba ka re Pebetse le Mmatlala ba swanetše go ikweša le go ipshina ka lehumo la Lekope gobane ke yena a ba direlago ntle le kgapeletšo.
- (b)
- Baithuti ba tla neela dikarabo tša go fapana go swana le go re ba ka mo eletša gore a tlogele go thuba lapa la Mologadi le Lekope gobane ga se taba ye botse.
  - Ga se go re ge tatagobana ba gagwe a mo tlogetše yena o swanetše go senyetša batho ba bangwe ka go ba thubela malapa.
- (c)
- Ke nnete gore Mmatlala ga se a ka a no rata Lekope. O be a rata tšhelete ya gagwe. Mabaka šea:
    - O phegelela go ratana le mokgalabje ebile o mo tlogediša lapa la gagwe.
    - Ga a na kwelobohloko gobane o dira gore Lekope a tlogele lapa la gagwe ebile o mo eletša gore a se ba tlogelele selo.
    - Ga a tshepagalele molekane wa gagwe. O ratana le monna yo mongwe ka thoko.
    - O ratana le Lekope gore a humane tšhelete fela, gomme morago a mo tšhabela.
    - O utsweditše Lekope ditšhelete le dithoto tša ka lebenkeleng gomme a tšhaba le Mokalabi.
    - Ga a na dihlong gobane o ratana le mokgalabje wa go lekana le tatagwe ka baka la go rata maemo.
    - Ga a na kwelobohloko gobane ge a be a ratana le Lekope o be a sa naganele Mologadi yo a bego a sa šome gomme a itshepile go hlokomelwa ke Lekope.
    - O thuba lapa la Lekope ka baka la megabaru ya gagwe.
    - O be a sa rate Lekope fela o be a inyakela tšhelete ya gagwe ntle le dihlong.

POTŠIŠO YA 2   KEKANA, M. A. 1989 – *NNETE FELA*

2.1 Molaetša/thuto

Ke thuto yeo mmadi a e humanago goba molaetša wo bohlokwa go tšwa mo kanegelong. Go a kgonagala gore mmadi a kgone go humana melaetša ye mentši ya go fapana go ya ka mo a kwešišitšego padi. Se bohlokwa ke gore moithuti a kgone go fahlela ka mabaka.

Nnete e tlo tšwelela mafelelong

Sephiri sa Masindikheiti

- Banna ba Masindikheiti ba be ba phela ka bonokwane bjo bo bego bo ba dirile bahumi.
- Bonokwane bja bona bo be bo dirwa ka bokgwari bjo bo bego bo sa lemogwe ka ge ba be ba khutile ka go ba le dikgwebo.
- Le ge ba be ba phatlaletše ka go se dule lefelong le tee ka moka ga bona, dikopano tša bona ba be ba di swara bošego mo ba bego ba kgonthiša gore go se be le motho kgauswi yo a ka kwago seo se bolelwago.
- Ba be ba kgona go swara sephiri ka maikemišetšo a go šireletša bonokwane bja bona.
- Karabo, e lego morwa wa Noko, o rile go tseba ka sephiri sa bona, a se nyepolla ka go ngwala tshwantšhetšodikgao yeo e bego e swanetše go bapalwa seyalemoyeng.
- Yena o ile a efa mogaši wa seyalemoya, e lego Ariel Meso gore e tlo bapalwa seyalemoyeng.
- Noko o rile go lemoga gore Karabo o ngwadile ka Masindikheiti, a ba tsebiša gomme ba tloša Karabo tšatšing.
- Le ge go le bjalo, Ariel o be a šetše a tseba ka ditaba tša bona ka ge a badile sengwalo sela.
- Taba ye e be e sa thabiše Masindikheiti gobane ba be ba tšhaba gore o tla ya go ba bega maphodiseng.
- Ba be ba palelwa ke go mmolaya ka gore Bubbles, e lego morwedi wa Noko, o be a šetše a thomile go rata Ariel gomme o ile a ba thibela go mmolaya ka ge a be a re le yena o tla ya go ba bega maphodiseng.
- Mafelelong Masindikheiti a ile a lemoga gore Noko o ba radiile ka go beakanya gore Karabo a se bolawe, mola bona ba be ba tseba gore o hlokošetše, gomme Mabusha o ile a bolaya Noko.
- Bubbles, ka thušo ya Ariel, o ile a tsebiša maphodisa gomme bona ba fihla ka nako go tlo ba phološa diatleng tša baromiwa ba Masindikheiti.
- Banna ba Masindikheiti ba ile ba swarwa ka moka ga bona ka ge bjale sephiri sa bona se utolotšwe.

Sephiri sa Karabo

- Karabo o rile go kwa le go tseba ka sephiri sa Masindikheiti a ngwala sengwalo ka sona.
- O dirile se ka ge a be a befeletšwe tatagwe. O be a nyaka go mo laya yena le bagwera ba gagwe bao a bego a dira bonokwane le bona.
- Tatagwe o ile a humana sengwalo seo gomme yena le Masindikheiti ba be ba befetšwe kudu. Ba ile ba kwana gore Karabo a bolawe gore sephiri sa bona se hwelele naye.
- Le ge Karabo a se a bolawa, o ile a tlošwa ga gabo, a lahlegelwa ke mahumo le bophelo bjo bobotse bjo a bego a bo phela.

Sephiri sa Bubbles

- Le ge Bubbles a be a na le lesogana la gagwe, e lego Kwena, o be a sa le rate go swana le ka moo a bego a rata Ariel Meso ka gona.
- O ile a lemoga gore bophelo bja Ariel bo kotsing ka ge Masindikheiti ba be ba nyaka go mmolaya, gomme a tšea sephetho sa go mo šireletša go bona.
- Ka go realo o be a fihlela Ariel nnete ya seo a se tsebago mabapi le Masindikheiti.
- O ile a fihlela Ariel taba ya go re yena le Kwena ba be ba ratana.
- Ariel ka bohlale bja gagwe, o ile a kgona go tseba ka Kwena nakong ya ge a be a leleditše mogwera wa Bubbles mogala. Pula, o be a bolela a sa lemoge gore Ariel ga a tsebe selo ka ga Kwena.
- Morago ga go lemoga gore go na le batho bao ba mo jago leonyane, Ariel o ile a tšea sephetho sa go yo sekiša Bubbles gore a tšwe ka nnete.
- Mafelelong Bubbles o ile a phetha ka go botša Ariel nnete ye e tletšego mabapi le diteng tša sengwalo gammogo le tema yeo a e kgathilego.

Bonokwane ga bo bušetše selo.

- Ntlha ye e lebišitšwe go Masindikheiti bao ba bego ba phela ka bonokwane bja go hula dipanka.
- Bonokwane bja bona ba be ba bo dira ka bothakga mo e lego gore go be go se na le motho o tee yo a bego a tseba gore ba bo dira bjang.
- Mafelelong bonokwane bja bona bja go fofiša khaete bo ile bja tsebja ke Karabo, Bubbles le Ariel Meso.
- Noko o ile a ba radia ka go se bolaye morwa wa gagwe Karabo, gomme ba rile go lemoga seo ba mmolaya.
- Bubbles o be a tšhabela Ariel ka nnete gomme le yena o ile a mo topa nta thekeng ka baka la bohlale bja gagwe.
- Mafelelong Mabusha o ile a thuntšha Noko, gomme maloko ka moka a Masindikheithi ba ile ba swarwa ba ya kgolegong.
- Le ge ba ile ba ipshina ka bohumi, seo se diragetše nakonyana ye nnyane, mafelelong ba ile ba lahlegelwa ke dilo ka moka ka ge ba ile ba romelwa kgolegong ba otlwa.

Le ge o ka e buela leopeng, magokobu a a go bona.

- Masindikheiti a be a fofiša khaete ka go hula dipanka ditšhelete ntle le go lemogwa.
- Karabo o tsebile ka sephiri sa bona ka mokgwa wo ba bego ba sa lemoge gore go ka kgonagala.
- O ile a ngwala ka sephiri seo e le ge a be a nyaka go ba laya gobane o be a befeletšwe tatagwe.
- Mafelelong Masindikheiti a ile a swarwa, Noko le Kwena ba hlokošetše.

GOBA

2.2 *Semelo ke kokwane ye e šupago dintlha tše bohlokwa ka moanegwa. Dintlha tšeo di utollela mmadi gore moanegwa ke motho wa mohuta mang tlhagong ya gagwe. Ge semelo se ahlaahlwa go hlokomelwa:*

Ditiro tša moanegwa, Ariel

- O bohlale
  - Ge ba le kua dikantorong tša mmasepala, o ile a kgona go šomiša bohlale bja gagwe go lemoga gore badiredi ba gona ga ba thuše batho gabotse gomme a ba laetša ka pefelo gore ga a tlo ba dumelela gore ba ba emišetše lefeela.
  - O ile a šomiša bohlale bja gagwe go gana go fa Bubbles sengwalo sa Karabo ka ge a ile a mmošša gore yena a itatele sona.
  - Go tla ga Bubbles go ile gwa mo lemoša gore go na le se bohlokwa ka sengwalo seo; ke ka fao a ile go a thoma go se bala ka bjako.
  - O ile a kgona go lemoga le go gononwa gore go ka ba go na le batho bao ba mo šetšego morago, gomme a nyaka matseka ao a nyakišišago ka seo.
  - O ile a kgona go thuša Bubbles gore ba kgone go utolla sephiri sa Masindikheiti.
  - Ge Julia, lekgarebe la gagwe le be le leka go mo hlohleletša gore a mo nyale, o šomišitše bohlale bja gagwe go tšea sephetho sa go se dire bjalo.
  - O ile a kgona go šomiša bohlale bja gagwe go tseba le go lemoga gore seo Karabo a bego a ikemišeditše go ngwala tšhwantšhetšodikgao ka sona; se bohlokwa kudu gomme a mo hlohleletša gore a dire bjalo.
  - Ariel o ile a kgona go bona phegelelo yeo Bubbles a bego a mo lebeletše ka yona ge a be a boile la bobedi go tlo tšea sengwalo go yena. Ka bohlale bja gagwe, o ile a tla ka leano la go mo thapiša – go gana go mo fa sengwalo gape.
  - Le ge Bubbles a ile a dira makatika a go re sengwalo se utswiwe, Ariel o ile a kgona go bona maaka le boradia bja gagwe. Seo se mo dirile gore a kgone go humana nnete go Bubbles mabapi le go utswiwa ga sengwalo le gore tše ka moka e be e le morero wa Bubbles.

- Ariel o šomiša bohlale bja gagwe go ipatametša le go itswalanya le Bubbles gore a tle a kgone go humana ditaba ka botlalo mabapi le Masindikheiti.
- O rile go tseba gore go na le batho ba ba mo jago leonyana a leka go itlhokomela le go itota, kudu ge a be a eya Majaneng go Bubbles.
- O ile a lemoga gore Bubbles o na le maikemišetšo a go tšhaba nakong ya ge a be a mmotšiša ka Kwena, gomme a mmotša gore a ka se mo tlogele ge a eya lebenkeleng.
- Ga a tšhošetšege
  - Morago ga ge sengwalo se se no utswiwa, Bubbles o ile a mmotša nnete gomme a ba a mo lemoša gore le yena bophelo bja gagwe bo kotsing ka ge a tseba sephiri sa Masindikheiti, ga se a ka a tšhoga le gatee.
- O nagana ka pela gore a kgone go intšha mathateng
  - O ile a nagana ka pela gore a nyakišiše ge e ka ba go na le batho ba ba mo jago leonyane.
- O na le maitshwaro a mabotse.
  - Ge Motlatšo a be a ipatametša go yena, o ile a mo lemoša gore e sa le ngwana ebile o swanetše gore a hlokomele dithuto tša gagwe. Yena o be a dira mošomo wa gagwe wa go thuša batho. Ge nkabe Ariel a be a na le maitshwaro a go se loke, o be a tlo wela ka molabeng wa Motlatšo.

Batho ba bangwe ba reng ka yena,

- Bubbles o lemogile gore Ariel o bohlale go fetiša Kwena ka ge le dipotšišo tšeo a bego a fela a mmotšiša tšona; di be di laetša seo. Bubbles o be a tseba gore Ariel o phela a lemoga maikemišetšo a gagwe, ka go realo, Bubbles o be a na le go mmoifa.

POTŠIŠO YA 3

3.1 Thulano

*Thulano ke kokwane ye bohlokwa ya thulaganyo. Thulano ya padi ye ke lepheko leo le hlolago karogano ya baanegwa, gomme e diegiša tlemollo ya lehuto. Thulano e bohlokwa ka ge e le yona e hlolago maatlakgogedi a sengwalo. Mmadi o nyaka go tseba pheletšo ya baratani goba ditiragalo. Thulano ke kgakgano goba phapano ye e tšwelelago gare ga baanegwa mo pading. Thulano e ka ba gare ga dihlopha tša baanegwa. Go na le mehuta ye mebedi ya thulano, e lego **Thulano ya ka gare; le thulano ya ka ntle.***

***Thulano ya ka gare** e tšwelela magareng ga motho le dikgopolo goba monagano wa gagwe mabapi le bothata bjo bo itšego. Motho a ka ikhwetša a na le dikgopolo tše pedi tšeo a sa tsebego gore a ka kgetha efe. Moanegwa o ikhwetša a le kgakanegong ya go se tsebe gore ke efe yeo e ka mo phološago goba ya kgonthe. Mo moanegwa o swanelwa ke go tšea sephetho.*

Thulano ya ka gare ya padi ye:

- Bubbles o thulana le go phenkgišana le lefahla la gagwe Karabo ka ditiro ka ge a leka go thopa lerato la tatagwe. Karabo ga a lemoge seo, fela Bubbles o na le lehloyo go Karabo ebile o thabišwa ke go bona a dira diphošo tšeo di befedišago tatagwe.
- Lehloyo la Bubbles go Karabo le golela pele ge a lemoga gore ke yena a mo tsentšhitšego mathateng a go yo lebana le Ariel yo a ganago ka sengwalo.
- Bubbles o gakanegile gobane o lemogile gore o thomile go rata Ariel go feta ka mo a ratago Kwena. Ga a sa tseba gore a tšee sephetho sefe.
- Morago ga go radia Masindikheiti le go tšhabela Majaneng, Bubbles o be a fela a itshola ka seo a se dirilego le ge e le gore lerato la gagwe le Ariel le be le feny a maikutlo a boitsholo.
- Ariel o lemoga gore Bubbles ga a rengwe ke hlogo fela o be a sa kwešiše gabotse gore go direga eng ka yena.

Dithulano tša ka ntle

- Ariel o thulana le bašomedi ba kantorong ya khomišinare mo a bego a le mo molokolokong gomme bona ba be ba itshwaretše magang ba sa ba thuše. Gona moo yo mongwe wa bašomedi bao o ile a tsena a na le lekgarebe le lengwe leo ba bego ba nyaka go le thuša le ge le tlile morago ga batho bao ba bego ba eme mo molokolokong lebaka le letelele.
- Thulano ye nngwe e tšwelela magareng ga Noko le Karabo. Noko o mmefeletšwe gobane Karabo o be a sa hlokomele mahumo a gagwe ebile ka baka la botagwa le go se hlokomele, tatagwe o lobile kgwebo yeo e bego e le diatleng tša gagwe. Se se mo išitšego bookelong ke kotsi ya sefatanaga yeo a bilego nayo a na le bagwera ba gagwe ba bašemane le basetsana.

- Julia, lekgarebe la Ariel, o lwa le yena gobane o be a kganyoga gore Ariel a mo nyale. Sa go mmmefediša ke gore Ariel o be a sa bolele selo ka tša lenyalo. Julia o ile a befelwa, a botša Ariel gore o mo senyetša sebaka, gomme a phutha se e lego sa gagwe a sepela.
- Bubbles o lwa le Pula ka ge a be a mmotša gore o a bona gore Bubbles ga a rate Kwena ka pelo ya gagwe ka moka. Bubbles o ile a se thabele dipolelo tša mohuta woo.
- Noko o ile a laetša khuduego ye kgolo le pefelo ya go šiiša morago ga go humana sengwalo seo Karabo a se ngwadilego. Diteng tša sona di be di bediša madi a mmele wa gagwe ka pefelo.
- Banna ba Masindikheiti ba ile ba dulela Karabo lekgotla ba mo sekiša ka kgalefo ba rata go tseba gore o tsebile bjang ka sephiri sa bona. Mafelelong ba tloša Karabo gore a yo bolawa.
- Thulano e tšwelela magareng ga Bubbles le Ariel gobane Ariel o be a gana go fa Bubbles sengwalo sa Karabo. Maikemišetšo a gagwe e be e le go mo phuhlamiša ka ge a bone o ka re Bubbles o be a na le makoko le boikgantšho. Bubbles le yena o be a na le lehloyo go Ariel gomme a ekwa a palelwa ke go mo fenya.
- Ariel o thulana le lesogana la go utswa sengwalo nakong ya ge a thuša Bubbles yo a ikgobaditšego leoto ge a ewa. Ariel o lekile go kitimiša lesogana leo fela la tsena ka sefatanageng la ipha naga.
- Ariel o lebantšha Bubbles go mmotša gore o badile sengwalo; ka go realo o tseba diteng tša sona. O mmotša gore o a tseba gore tše ka moka di diregilego ke maano a Bubbles a go dira gore sengwalo se utswiwe. A tšwela pele go mmotša gore o a tseba gore Bubbles o bolela maaka ka taba ya go re Karabo o boile gomme o gobetše leoto go ya le ka mo Bubbles a boletšego. Ariel ga a tšhošetšege gomme o botša Bubbles gore o ya maphodiseng.
- Bubbles o thulana le tatagwe ka ge a ganana le gore Ariel a bolawe. O gana gore ba šomiše yena go hwetša Ariel. O lla ka kgakanego gomme ge tatagwe a mmotšiša o mmotša maaka gore o rengwa ke hlogo.
- Bubbles o lwa le Masindikheiti mmileng wa Mokwele, e le ge a šireletša Ariel gore a se bolawe. O ile a thuntšha Champ le Thoba gomme ya ba ge a thomile go ba lenaba la Masindikheiti ka gore o šireleditše le go tšhabiša Ariel Meso.
- Noko o lwa le Bubbles ka taba yeo a e dirilego mmileng wa Mokwele, ka go ba mohlanogi gomme a ba a tšhaba le Ariel mola a be a swanetše go thuša Masindikheiti gore ba mmolaye. Bubbles o botša tatagwe le Mokaba gore ge ba ka ba ba swara Ariel goba ba leka go mmolaya o tla ya maphodiseng.
- Kwena o leka go bolaya Ariel; o a palelwa, gomme la bobedi ge a yo mo lalela gore a mmolaye, o bonwa ke boChamp le Thoba gomme ba leka go mo tloša ga gaboAriel. Ge ba le gare ba elwa, sethunya se ile sa bolaya Kwena.
- Masindikheiti a thoma go gononelwa Noko gore le yena ke mohlanogi bjalo ka bana ba gagwe. Ba a mo katoga. Noko o ile a gafela bophelo bja Bubbles matsogong a bona gore ba mo tshepe.
- Ariel o lwa le Bubbles morago ga go lemošwa ke Pula gore Kwena e be e le lesogana la Bubbles gomme yena o be a sa tsebe. O lemoga gore Bubbles o sa tšwela pele ka go mmotša maaka.

- Ariel o nyaka nnete fela go Bubbles gore a mmotše gore ke bomang bao ba mo šetšego morago. Bubbles o gana go tšwa ka nnete o a itwatša gomme mafelelong o ile a tšhabela Ariel.
- Pula o lwa le Bubbles yo a iphilego naga a tšhabetše Ariel. Pula o mmotša gore o swanetše go boela go Ariel gobane o mo emetše go fihlela ge letšatši le dikela, morago ga moo o tlo ya maphodiseng.
- Bubbles o lwa le Noko mo mogaleng gobane o be a gana maele a tatagwe a go boela gae a kgopele tshwarelo go Masindikheiti gomme a ba neele Ariel gore ba mmolaye.
- Mabusha o thuntšha le go bolaya Noko morago ga go lemoga gore Noko ke mohlani. O mo kwele a bolela le Bubbles mo mogaleng, a mmotša gore banna ba go romelwa ke Masindikheiti ba tseleng ya go yo mmolaya le Ariel. Noko o tšwetše pele ka go botša Bubbles gore Karabo o a phela, gomme yena a yo mo tšea mo tatagwe a bego a mo utile gona. Seo se ile sa befediša Mabusha gomme a mo thuntšha.
- Sello le Champ, e lego banna ba go rongwa ke Masindikheiti ba fihlile Majaneng gomme ba humana Ariel le Bubbles ba šetše ba boile maphodiseng, ebile ba na le maphodisa ka ntlong. Maphodisa; ka ge a be a khutile ka diphapošing, a ile a ba swara sesolo.
- Banna ba Masindikheiti, boMabusha le Mello ba ile ba swarwa, dikgwebo tša bona ka moka tša tswalelwa, le dithoto ka moka tša tšewa.

Polelo ya molekwa.

GOBA

3.2 Sekaseka

Morero ke kgopolokgolo/molaetša/thuto yeo mongwadi a ratago go e tšweletša ka sengwalwa sa gagwe. Gore morero o tle o bonagale gabotse, mongwadi o diriša dithekniki tša thulaganyo, go swana le tekolanthago, tekolapejana, go hlakahlakanya ditaba, go latelaganya ditaba, boipoeletšo, poeletšo ya ditiragalo, bjalobjalo.

Thulano le maatlakgogedi di ka godiša morero wa mongwadi.

Morero wa Nnete fela

Tše dingwe tša dintlha tšeo di swanetšego go hlokomelwa ke tšeo di latelago:

Nnete Fela ke padi yeo e lebanego le botseka. Ka go realo go bohlokwa go hlaloša kgopolo ya botseka ka boripana.

Botseka ke eng?

Botseka bo lebane le bosenyi/molao, nyakišišo le kotlo. *Nnete Fela* ke padi ya botseka ya go lebana le sephiri (bonokwane bja Masindikheiti).

Bosenyi = Bonokwane bja Masindikheiti bja go fofiša khaete.

Nyakišišo = Ariel Meso ke letseka la go se hlahlwe leo le nyakago go tseba nnete mabapi le diteng tša sengwalo sa Karabo.

Kotlo = Masindikheiti ba a swarwa.

Dintlha tše dingwe tše bohlokwa

- Mo motseng wa Phelindaba go be go dula banna ba go huma kudu; e lego Noko le Mabusha. Mello o be a dula Gauteng gomme bona ka moka e be e le Masindikheiti.
- Banna ba ba be ba na le sephiri seo se lebanego le bonokwane bja go hula dipanka.
- Seo ba bego ba se dira ke gore ba be ba fofiša khaete. Ke go re ba be ba ngwalelana ditšheke tša bofora gomme ba humane tšhelete ka tšona.
- Ba be ba na le dikgwebo tše dintši tšeo ba bego ba širela ka tšona gore batho ba se ke ba lemoga le go botšiša gore bohumi bja bona bo tšwa kae.
- Noko o be a dula le bana ba gagwe ba mafahla, e lego morwedi, Bubbles le morwa, Karabo.
- Karabo, ka go hloka maikarabelo, o ile a weša kgwebo ya sinema yeo tatagwe a bego a mo file yona, mafelelong a humana kotsi ya sefatanaga ka baka la botagwa gomme a robega leoto.
- Noko o be a mmefetšwe kudu ebile a šetše a mmoditše gore o swanetše go mo tšwela motse ge a fola.
- Karabo o ile a befelelwa tatagwe le Bubbles ka gore o be a nagana gore Bubbles o itira yo mokaone ebile o phenkgišana le yena gore tatagwe a rate yena go feta Karabo.
- Ka letšatši le lengwe Noko o be a gapeletšwe bana ba gagwe gore ba ye paesekopong ya bošego. Ka ge Karabo a be a sa nyake, o ile a kgopela mogwera wa gagwe gore a ye le Bubbles gomme yena a boela gae a fihla a tsena phapošing ya gagwe ka lefastere gore a robale. O ile a palelwa ke go robala ka ge Masindikheiti a be a tsenetše kopano ka gabo, ka fao o ile a kgona go kwa ditaba ka moka tšeo; a bego a di ahlaahla bošegong bjo. Ditaba tša gona di be di lebane le bonokwane bjo ba bo dirago bja go fofiša khaete.
- Karabo o rile go tseba ka sephiri sa Masindikheiti a fetša le mogopolo wa gagwe gore o nyaka go laya tatagwe le Bubbles ka ge yena a be a swanelwa ke go rakwa ka lapeng. O be a nyaka gore ba lahlegelwe ke dilo ka moka tšeo ba nago le tšona.
- O ile a ngwala tšhwantšhetšodikgao ka sephiri sa bona, mo a šomišitšego maina a Masindikheiti a nnete, fela a se šomiše la tatagwe la nnete.
- Noko o rile go lemoga ka ga sengwalo seo le diteng tša sona, a tsebiša Masindikheiti ka ga kotsi yeo.
- Bona ge ba tlo sekiša Karabo gore o tsebile bjang ka sephiri sa bona, ke ge a šetše a se file mogaši wa seyalemoya; e lego Ariel Meso.
- Masindikheiti a ile a befelelwa gomme ba re Karabo o swanetše gore a bolawe. Ba mo file Champ le Thoba, e lego bašomedi ba bona gore ba yo mmolaya.
- Ka lehlakoreng le lengwe ba ile ba romela Bubbles go Ariel gore a yo tšea sengwalo sela.
- Ariel o le a lemoga gore Bubbles ke legarebe la go ba le boikgantšho gomme a gana go mo fa sona e le ge a be a nyaka go phuhlamiša boikgantšho le boipoto bja gagwe.

- Bubbles le yena o be a ikhumana a sa dudišege ge a na Ariel; fela ka ge a be a nyaka go thabiša tatagwe le lesogana la gagwe Kwena, o ile a phegelela go ba thuša ka go boelela go Ariel.
- Bubbles o rile go lemoga gore o palelwa ke go se humana, a loga leano la go radia Ariel; a beakanya le Champ le Toka gore ba tlo utswetša Ariel sengwalo sela mola yena a ikwešeditše fase.
- Ariel o ile a mo topa nta thekeng gomme a mo utollela nnete ya gore o se badile sengwalo sela ebile go swanetšwe go iwe maphodiseng. Bubbles o ile a mmotša nnete le go mo lemoša gore le yena (Ariel) bophelo bja gagwe bo kotsing ka ge a tseba diteng tša sengwalo.
- Masindikheiti a ile a kgopela Bubbles gore a ba thuše go bolaya Ariel.
- Ka ge Bubbles a be a šetše a thomile go rata Ariel, lebakeng la go re a ba thuše, o ile a iphetola lenaba la Masindikheiti ka go mo šireletša le go mo tšhabiša gore ba yo khuta Majaneng mo go bego go sa tsebje ke motho.
- Nako ye ka moka Bubbles o be a thibela Ariel go ya maphodiseng ka go mmotša gore Masindikheiti a ka tla a bolaya tatagwe, mola ka lehlakoreng le lengwe a be a botša Masindikheiti gore ge a ka bolaya Ariel o tla ya maphodiseng.
- Mafelelong Ariel o rile go kwa ka lehu la Kwena; a sekiša Bubbles gore bjale gona o nyaka nnete ye e feleletšego. Le ge Bubbles a ile a leka go tšhabatšhaba ka nnete, o ile a fetša le pelo gore a botše Ariel nnete.
- Masindikheiti ka yona nako yeo a ile a kwelela gore Bubbles o khutile Majaneng, ntlong ya mogwera wa gagwe Pula. Ba ile ba romela Champ le Tshepo gore ba ye gona go yo ba bolaya (Bubbles le Ariel).
- Noko o ile a leletša Bubbles mogala go mo tsebiša ka ga babolai bao ba bego ba le tseleng; a ba a mo laetša gore a yo tšea Karabo mo a bego a mo utile gona.
- Mabusha o ile a humana Noko a sa bolela le morwedi wa gagwe, morago ga go kwa ditaba ka moka, o ile a mmolaya ka ge e be e le mohlano.
- Mabusha le banna ba bangwe ba Masindikheiti ba ile ba swarwa, dikgwebo tša bona tša tswalelwa gomme ba lahlegelwa ke dithoto tša bona ka moka.
- Bubbles le Ariel ba ile ba dula mmogo ka lethabo bjale ka baratani, Karabo le yena a boa gae ntle le letšhogo.

Polelo ya molekwa.

60 meputso

KAROLO YA B   DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE**POTŠIŠO YA 4****4.1   RUBRIKI YA LENGWALO LA SEMMUŠO**

Moithuti:	Meputso [20]	Khoutu 7 O kgonne go fihlelela ditekolo ka botlalo	Khoutu 6 O fihleletše ditekolo ka botlalo	Khoutu 5 O fihleletše bontši bja ditekolo	Khoutu 4 O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo	Khoutu 3 O fihleletše tše dingwe tša ditekolo	Khoutu 2 O paletšwe ke go fihlelela bontši bja ditekolo	Khoutu 1 O paletšwe go fihlelela ditekolo
		100–80%	79–70%	69–60%	59–50%	49–40%	39–30%	29–0%
A SEBOPEGO Atrese ya mongwadi le letšatšikgwedi di ngwalwe gabotse (Khoneng ya letsogo la go ja godingwana). Ga go šomišwe maswaodikga. Letšatšikgwedi le ngwalwa ka mantšu. Mohlala: 30 Moranang 2004. (3) Atrese ya mongwalelwa e ngwalwa gabotse ka letsogong la ngele. Ga go šomišwe maswaodikga. Ga go ngwalwe tšatšikgwedi. (2) Madume: Go šomišwe Thobela/ Morena. Go se šomišwe maswaodikga. Madume a ngwalwa ka letsogong la ngele mothaladi o tee ka morago ga go tshela wa ka fase ga atrese ya mongwalelwa. (1) Hlogo ya taba e ngwalwa ka fase ga madume o tshetše mothaladi o tee, gomme ya thalelwa. Madume a ngwalwa ka letsogong la ngele mothalading o tee ka fase ga atrese ka morago ga go tshela o tee. (1)	6	Meputso 6	Meputso 5,5	Meputso 5	Meputso 4,5	Meputso 4	Meputso 3,5	Meputso 3–0

Mafelelo/bofelo go šomišwa tlhakakgolo ya mathomo, gomme bofelo bja laetša kamano gare ga mongwadi le mongwalelwa. O šomiša leina la gago wena mongwadi/Sereto sa gago. (2)								
B DIKAGARE/DITENG Dintlha di sepelelane le sererwa. O se fapoge tabeng ye o swanetšego go ngwala ka yona. Diteng e be tše di kgahlišago. Go laetšwe kwešišo ya seo go ngwalwago ka sona. Morero wa lengwalo o fihlelelwe.	10	Meputso 10	Meputso 9–8	Meputso 7–6	Meputso 6–5	Meputso 5–4	Meputso 4–3	Meputso 3–0
C SETAELE LE POLELO Tema ya nngwe le ye nngwe e hlaloše ditaba tša yona. Mafoko a be a hlamilwego gabotse le tšhomišo ya maleba ya maswaodikga. Diphošo tše 5 – o lahlegelwa ke moputso o tee fela. Mafoko, tirišo ya mantšu ka mo go nepagetšego. Tlotlontšu ya maleba le mopeleto wo o nepagetšego.	4	Meputso 4	Meputso 3,5	Meputso 3	Meputso 2	Meputso 2,5	Meputso 1	Meputso 1–0

GOBA

4.2 RUBRIKI YA PEGO

Moithuti :	Meputso [20] Kelo	Khoutu 7 O kgonne go fihlelela ditekolo ka botlalo 100–80%	Khoutu 6 O fihleletše ditekolo ka botlalo 79–70%	Khoutu 5 O fihleletše bontši bja ditekolo 69–60%	Khoutu 4 O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 59–50%	Khoutu 3 O fihleletše tše dingwe tša ditekolo 49–40%	Khoutu 2 O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 39–30%	Khoutu 1 O paletšwe go fihlelela ditekolo 29–0%
DITENG Diteng di sepelelana le hlogo	10	Meputso 10	Meputso 9,5–9	Meputso 8	Meputso 7	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4–0
SEBOPEGO Sebopego sa maleba le botelele bjo bo lekanetšego go ya ka mohuta wa sengwalwana	4	Meputso 4	Meputso 3,5	Meputso 3	Meputso 2,5	Meputso 2	Meputso 1,5	Meputso 1–0
SETAELE LE POLELO Retšistara, segalo, mohola, tlotlontšu, tlhamo ya mafoko le mopeleto, maswaodikga, tšhomišo ya polelo ya maleba	6	Meputso 6	Meputso 5,5	Meputso 5	Meputso 4,5	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2–0

5.1 RUBRIKI YA ATHIKHELE YA GO YA KURANTENG

Moithuti:	Meputso [20] Kelo	Khoutu 7 O kgonne go fihlelela ditekolo ka botlalo 100–80%	Khoutu 6 O fihleletše ditekolo ka botlalo 79–70%	Khoutu 5 O fihleletše bontši bja ditekolo 69–60%	Khoutu 4 O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 59–50%	Khoutu 3 O fihleletše tše dingwe tša ditekolo 49–40%	Khoutu 2 O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 39–30%	Khoutu 1 O paletšwe go fihlelela ditekolo 29–0%
DITENG Diteng di sepelelana le hlogo	6	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2	Meputso 1	Meputso 0
SEBOPEGO Sebopego sa maleba le botelele bjo bo lekanetšego go ya ka mohuta wa sengwalwana	6	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2	Meputso 1	Meputso 0
SETAELE LE POLELO Retšistara, segalo, mohola, tlotlontšu, tlhamo ya mafoko le mopeleto, maswaodikga, tšhomišo ya polelo ya maleba	8	Meputso 8	Meputso 7	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2

GOBA

5.2 RUBRIKI YA POLEDIŠANO

Moithuti:	Meputso [20] Kelo	Khoutu 7 O kgonne go fihlelela ditekolo ka botlalo 100–80%	Khoutu 6 O fihleletše ditekolo ka botlalo 79–70%	Khoutu 5 O fihleletše bontši bja ditekolo 69–60%	Khoutu 4 O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 59–50%	Khoutu 3 O fihleletše tše dingwe tša ditekolo 49–40%	Khoutu 2 O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 39–30%	Khoutu 1 O paletšwe go fihlelela ditekolo 29–0%
DITENG Diteng di sepelelana le hlogo	6	Meputso 3	Meputso 2,5	Meputso 2	Meputso 2	Meputso 1,5	Meputso 1	Meputso 1–0
SEBOPEGO Sebopego sa maleba le botelele bjo bo lekanetšego go ya ka mohuta wa sengwalwana	6	Meputso 3	Meputso 2,5	Meputso 2	Meputso 2	Meputso 1,5	Meputso 1	Meputso 1–0
SETAELE LE POLELO Retšistara, segalo, mohola, tlotlontšu, tlhamo ya mafoko le mopeleto, maswaodikga, tšhomišo ya polelo ya maleba	8	Meputso 4	Meputso 3,5	Meputso 3	Meputso 2,5	Meputso 2	Meputso 1,5	Meputso 1–0

Palomoka: 100 meputso